TÜRKİ MEMLEKETTERİNİŃ PARLAMENTTİK ASSAMBLEÝASY

BİLİM, MÁDENIET, ÁLEUMETTİK JÁNE GUMANITARLYQ MÁSELELER JÖNİNDEGİ KOMISSIÝA

ON EKİNŠİ OTYRYS

2025 jylǵy 16 mamyr

ONLAÝN

ESEP

“TÜRKPA-ǵa mүše elderdegі bіlіm berս salasyndaǵy үderіsterdі jaqyndastyrս: problemalary men damս perspektivalary”

KІRІSPE

Ázerbaıjan Respýblıkasynyń astanasy Baku qalasynda ótken TÜRKPA Bas Assamblеıasynyń otyrysynda qabyldanǵan Hatshylyqtyń 2025 jylǵa arnalǵan Is-sharalar jospарyna sáıkes «TÜRKPA-ǵa mүše elderdegі bіlіm berս salasyndaǵy үderіsterdі jaqyndastyrս: problemalary men damս perspektivalary» taqyrybы TÜRKPA Bіlіm, mádenıet, áleýmettik jáne gýmanıtarlyq máselelер jónіndegі komıssıasy 12-shі otyrysynyń kún tártібіndegі negіzgі máseleболып belgіlendі.

2021 jylы ótken Túrkі memlekettері uıymynyń (TMÚ) 8-shі Sammitіnde «Túrkі álemіnіń bolashaǵy – 2040» strategıalyq qújatyn qabyldaý týraly shesім qabyldandy. Bұl strategıalyq qújat bірneshe salalarda: ekonomıka, mádenıet, qaýіpsіzdіk, bіlіm berս jáne basqa da kóptegen salalarda bірlesken is-qımyldyń jolдaryn belgіlejdі. «Túrkі álemіnіń bolashaǵy – 2040» strategıasynda bіlіm saласyndaǵy bірneshe negіzgі mіndettер men maqsattar belgіlenген. Bұl strategıa týrkітілdes eldердің bіlіm saласyndaǵy yntymaqtastyǵyn tereńdetu, bіlіm sapasyn arttyrы, bірlesken kүsh-jіgerdі nyǵaıtudy kózdejdі. Ol ınnovasıalar, akademıalyq yntymaqtastyq, cıfrlyq bіlіm berս platformalarын qұrы,

жоғары білім және мұғалімдердің біліктілігін арттыру саласындағы бастамаларды қамтиды.

Білім беру саласындағы интеграция мен ынтымақтастық қазіргі әлемдегі маңызды және қажетті процестер болып табылады. Елдер мен білім беру жүйелері арасындағы мұндай байланыстардың дамуы халықаралық қатынастарды жақсартумен және экономикалық, мәдени, әлеуметтік дамуды ынталандырумен шартталған.

Халықаралық есептерге сәйкес 2030 жылға қарай шамамен 84 миллион бала мектепке бармайды және Сахараның оңтүстігіндегі Африкадағы он жасар балалардың шамамен 70 пайызы қарапайым мәтінді оқи алмайды. Сонымен қатар, мектептердің жабылуына және бүкіл ұрпақтың білімінің жоғалуына әкелген COVID-19 пандемиясынан туындаған олқылықтар қалады.

ТҮРКПА-ның барлық елдерінде негізгі біліммен (бастауыш және орта) қамту 95-100% құрайды, бұл үлкен жетістік. Дегенмен, ауылдық және шалғай аймақтарда сапалы білімге қол жеткізуде проблемалар бар. Экономикасы анағұрлым дамыған түркітілдес елдерде жастардың жоғары оқу орындарына түсу көрсеткіші жоғары, ал басқа елдерде экономикалық жағдайлар мен университет орындарының саны сияқты әртүрлі факторларға байланысты жоғары білімге қол жеткізу шектелген. Барлық елдер үшін негізгі проблемалардың бірі қалалар мен ауылдар арасындағы білімге қол жетімділіктің теңсіздігі болып табылады, әсіресе ауылдық инфрақұрылым нашар дамыған елдерде. Сонымен қатар, ТҮРКПА елдері білім беруге жыл сайын шамамен 65,55 миллиард АҚШ долларын жұмсайды, мұнда 24 жасқа дейінгі балалар мен жастар осы елдердің жалпы халқының 30-45%-ын құрайды.

ЮНЕСКО мәліметтері бойынша, өткен жылы дамушы елдерде барлығына сапалы білімге қол жеткізу үшін инвестиция тапшылығы жыл сайын 100 миллиард АҚШ доллары деңгейінде болды. Кейбір мәліметтерге сәйкес әлем халқының 40 пайызы үкіметтері білім мен денсаулық сақтау саласына қарағанда сыртқы қарыздарға қызмет көрсетуге көбірек қаржы бөлетін елдерде тұрады.

Осыған байланысты білім беру саласындағы ынтымақтастықты нығайту білім беру жүйелерінің сапасын арттыруда, олардың тұрақтылығын және заманауи талаптарға бейімделуін қамтамасыз етуде шешуші рөл атқарады. Бұл тек қаржылық инвестициялар туралы ғана емес, сонымен қатар мемлекеттер, оқу орындары, жеке сектор және халықаралық ұйымдар арасындағы ынтымақтастыққа стратегиялық көзқарас туралы болуда. Білімге салынған инвестициялар

инфрақұрылымнан бастап инновациялық технологиялар мен білім беру бағдарламаларына дейін әртүрлі аспектілерге бағытталуы мүмкін.

Білім беру – мүше мемлекеттер арасындағы көпжақты ынтымақтастықтың күн тәртібіндегі басымдықтардың бірі. Білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін өзара тиімді шешімдерді іздей отырып, мүше мемлекеттер оқу жоспары мен кредиттік жүйені үйлестіру, дипломдар мен академиялық біліктілікті тану саласындағы ынтымақтастыққа, білім беру жүйесін одан әрі дамыту мәселелеріне назар аударады. Осы тұрғыда Комиссия заңнаманы жақындату және құқықтық шарттарды біркелкі ету мақсатында ТҮРКПА-ға мүше мемлекеттердің білім беру саласындағы ынтымақтастығы проблемалары мен перспективаларын талқылайды.

ӘЗЕРБАЙЖАН

Әзербайжан Республикасы ТҮРКПА-ға мүше мемлекеттермен ғылым мен білімнің әртүрлі салаларында ынтымақтасады. Осы ынтымақтастықты дамыту үшін Түркия, Қазақстан және Қырғыз Республикасымен білім беру саласындағы келесі халықаралық келісімдерге қол қойылды:

• 2017 жылғы 31 қазанда Бакуде қол қойылған Әзербайжан Республикасының Үкіметі мен Түркия Республикасының Үкіметі арасындағы білім саласындағы ынтымақтастық туралы келісім;

• 2017 жылғы 31 қазанда Бакуде қол қойылған Әзербайжан Республикасының Білім министрлігі мен Түркия Республикасының Жоғары білім кеңесі арасындағы жоғары білім саласындағы ынтымақтастық туралы өзара түсіністік туралы меморандум;

• 2021 жылғы 19 ақпанда Анкарада қол қойылған Әзербайжан Республикасының Үкіметі мен Түркия Республикасының Үкіметі арасындағы кәсіптік-техникалық білім беру саласындағы ынтымақтастық туралы хаттама;

• 2024 жылғы 19 ақпанда Анкарада қол қойылған Әзербайжан Республикасының Ғылым және білім министрлігі мен Түркия Республикасының Жоғары білім кеңесі арасындағы Түрік-Әзербайжан университетін (ТӘУ) құру туралы өзара түсіністік туралы меморандум;

• 2024 жылғы 24 сәуірде Бакуде қол қойылған Әзербайжан Республикасының Үкіметі мен Қырғыз Республикасының Министрлер Кабинетінің арасындағы білім және ғылым саласындағы ынтымақтастық туралы келісім;

• 2017 жылғы 3 сәуірде Бакуде қол қойылған Әзербайжан Республикасының Ғылым және білім министрлігі мен Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрлігі арасындағы ғылым және жоғары білім саласындағы ынтымақтастық туралы келісім.

Әзербайжан Республикасының жалпы білім беру мекемелері мен Түркия және Қазақстан Республикаларының жалпы білім беру мекемелері арасында ынтымақтастық байланыстар бар. Сонымен, Баку қаласындағы №36 ағайынды Новрузовтар орта мектебі мен Назарбаев Зияткерлік мектептері автономиялық білім беру ұйымының Ақтау қаласындағы химия-биология бағытындағы Назарбаев зияткерлік мектебі, Баку қаласындағы Микайыл Мушфиг атындағы №18 орта мектеп және Йылдыз Тынас Измироглу атындағы №7 Анадолы орта мектебі, Джалилабад қаласындағы №7 академик Зарифа Әлиева атындағы орта мектеп және Түркия Республикасының Невшехир Режеп Тайып Ердоған Анадолы Имам-Хатип орта мектебі, Биласувар ауданындағы Алиабад ауылы орта мектебі және Түркия Республикасының Денизли қаласындағы Ататүрік орта мектебі, Шамахи ауданындағы Сабир елді мекені орта мектебі және Коджаели/Дериндже Джумхуриет орта мектебі және Кастамону Шенпазар көп бағдарламалы Анадолы орта мектебі арасында ынтымақтастық туралы келісімдерге қол қойылды.

Сонымен қатар, Евлах қаласындағы №5 С.Вургун атындағы орта мектеп пен Түркия Республикасының Самсун қаласындағы Джаник Улудағ орта мектебі, Ағсу ауданындағы Мамед Мирзамаммадов атындағы Араткенд ауылы орта мектебі және Түркия Республикасындағы Зонгулдак/Алаплы-Каршыяка бастауыш мектебі және Эльмаз Кашка Амасья Мехмед Билгили бастауыш мектебі, Балакан ауданындағы Насими қалалық №2 орта мектебі және Ризе қаласы/Фатма Нури Еркан Ғылым және өнер орталығы және Адыяман/Синджик Имам-Хатип орта мектебі, Балакан ауданындағы Али Ширинов Гаравели ауылы орта мектебі және Джемал Гүрбуз Атик орта мектебі және Денизли Инджелер Ататүрік орта мектебі араларында ынтымақтастық қарым-қатынастар бар.

Түркия Республикасымен кәсіптік білім беру саласындағы ынтымақтастық аясында 5 мамандық тобы мен 10 мамандық бойынша білім беру бағдарламалары (куррикулум) мен оқу жоспарлары бейімделіп, мазмұндық айырмашылықтарды – апталар санын, сағаттарды бөлу, жалпы білім беретін пәндер мен мамандық модульдерін сәйкестендіру жұмыстары жүргізілді.

2022 жылдан бастап әртүрлі кәсіптік бағыттар бойынша 50 оқулық (2023 жылы 9 оқулық, 2024 жылы 13 оқулық) аударылды.

«Әзербайжан Республикасы Үкіметі мен Түркия Республикасы Үкіметі арасындағы кәсіптік білім беру саласындағы ынтымақтастық туралы хаттамаға» сәйкес Түркия Республикасында педагогикалық-педагогикалық кадрлардың бейіндік білімін арттыру және оларды оқытудың заманауи тәсілдерімен таныстыру мақсатында түрлі кәсіптік білім беру мекемелерінің мұғалімдері және педагогикалық қызметкерлері үшін біліктілікті арттыру курстары ұйымдастырылуда. Тренингтер Түркия Республикасының Измир, Ыстамбұл, Анкара, Бурса және Анталия қалаларында орналасқан әртүрлі кәсіптік білім беру мекемелерінде ұйымдастырылады. 2022 жылдан бастап АКТ, көлік жөндеу, дәнекерлеу, сән дизайны, жиһаз өнеркәсібі, дизайн және басқа да мамандандырылған салалар бойынша 52 оқытушы, сондай-ақ 27 басқарушы персонал үшін тренингтер ұйымдастырылды. 2023 жылы өнеркәсіп, АКТ, сән дизайны, туризм, жиһаз өнеркәсібі, қызмет көрсету, көліктерді пайдалану, ауыл шаруашылығы және басқа да бейіндік салалар бойынша 31 оқытушыға, сондай-ақ 9 басқарушы персоналға тренингтер ұйымдастырылды. 2024 жылы 7 басшы персонал үшін оқыту ұйымдастырылды.

2024 жылдың ақпан айында «Әзербайжан Республикасының Үкіметі мен Түркия Республикасының Үкіметі арасындағы кәсіптік-техникалық білім беру саласындағы ынтымақтастық туралы келісім» жасалды.

ҚАЗАҚСТАН

Қазақстан Түркі мемлекеттері Парламенттік Ассамблеясының (ТҮРКПА) басқа елдерімен білім беру саласындағы ынтымақтастықты белсенді түрде дамытып, мектептен бастап жоғары білімге дейінгі барлық деңгейлерде білім беру саласындағы байланыстарды нығайтуға және ынтымақтастықты күшейтуге ұмтылуда. Қазақстан Ассамблеяның негізгі елдерінің бірі ретінде бірлескен білім беру бағдарламаларын, академиялық алмасуларды және ғылыми зерттеулерді дамытуға бағытталған маңызды бастамалар мен жобаларға ие.

2004 жылғы 1 наурызда Астанада Әзербайжан Республикасы мен Қазақстан Республикасының Үкіметтері арасында мәдениет, ғылым және туризм салаларындағы ұзақ мерзімді ынтымақтастық бағдарламасына қол қойылды.

2017 жылғы 3 сәуірде Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі мен Әзербайжан Республикасының Білім министрлігі арасында білім саласындағы ынтымақтастық туралы келісімге қол қойылды. Келісім екі ел арасындағы теңдік пен өзара тиімділік негізінде білім беру саласындағы ынтымақтастықты дамытуға бағытталған.

2022 жылы Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындарының 43 студенті Әзербайжан университеттерінде білім алды.

2024 жылғы 11 наурызда Мемлекет басшысының Әзербайжан Республикасына сапары барысында Қазақстан Республикасының Көлік министрлігі мен Әзербайжан Республикасының Цифрлық даму және көлік министрлігі арасында Әскери-теңіз күштері кемелерінің экипаж мүшелерінің кәсіби дипломдарын өзара тану туралы келісімге қол қойылды.

Қазақстан мен Қырғызстан екіжақты қарым-қатынастар мен білім беру бағдарламаларын дамытуға бағытталған бірнеше негізгі келісімдерге қол қойып, білім беру саласында белсенді ынтымақтасады:

-2006 жылғы 4 шілдедегі Қазақстан Республикасы мен Қырғыз Республикасының Үкіметтері арасындағы білім беру саласындағы ынтымақтастық туралы келісім, ол бакалавриат және магистратура бағдарламалары бойынша жыл сайынғы студенттермен алмасуды көздейді;

-2019 жылғы 21 қазанда Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрлігі мен Қырғыз Республикасының Білім және ғылым министрлігі арасында Білім және ғылым саласындағы ынтымақтастық туралы келісімге қол қойылды. Бұл Келісім екі ел арасындағы ғылыми және білім саласындағы ынтымақтастықты тереңдетуге ықпал ететін академиялық алмасуды, бірлескен ғылыми зерттеулерді, оқу және ғылыми орталықтарды құруды, сондай-ақ ғылыми конференциялар мен симпозиумдарды ұйымдастыруды қамтиды;

-2020 жылдың 12 маусымында Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрлігі мен Қырғыз Республикасының Білім және ғылым министрлігі арасында Студенттер мен оқытушылар құрамының академиялық алмасу бағдарламасы туралы келісімге қол қойылды. Бағдарлама студенттер мен оқытушылармен алмасуды, біліктілікті арттыруды және екі елдің академиялық өкілдерінің білімі мен дағдыларын тереңдетуге мүмкіндік беретін қысқа мерзімді білім беру курстарын ұйымдастыруды көздейді;

-2022 жылдың 5 қазанында Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрлігі мен Қырғыз Республикасының Білім және ғылым министрлігі арасында Студенттер мен аспиранттарға арналған бірлескен гранттық бағдарламалар туралы келісімге қол қойылды, бірлескен жобалар аясында екі елдің студенттері мен аспиранттарына оқуға және ғылыми зерттеулер жүргізуге гранттар қарастырылған. Бұл

Қазақстан мен Қырғызстан арасындағы академиялық және ғылыми байланысты дамытуға қолдау көрсетеді.

2023 жылдың бірінші жартыжылдығында Қырғызстан университеттерінде академиялық ұтқырлық аясында Қазақстан Республикасы жоғары оқу орындарының 102 студенті оқытылды, оның ішінде 86 бакалавриат және 12 магистратура, докторантура – 4. Қазақстан 2022 жылы Қырғызстан азаматтары үшін жыл сайынғы квоталық орындарды (Қазақстанның жоғары оқу орындарында оқуға 5-тен 50-ге дейін) ұлғайтты.

2022 жылғы 26 мамырда Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К.Тоқаевтың Қырғыз Республикасына ресми сапары аясында Бішкек қаласында әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің филиалы ашылды.

Қазақ-қырғыз университеті 2012 жылы құрылды. Университет миссиясы жас мамандарға еуропалық стандарттар негізінде кәсіби жоғары білім алу мүмкіндігін беру арқылы Қырғызстан мен Қазақстанның білім беру, мәдени, экономикалық және әлеуметтік дамуына жәрдемдесу болып табылады.

2022 жылғы 10 мамырда Анкарада Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түркия Республикасының Үкіметі арасында білім беру саласындағы ынтымақтастық туралы келісімге қол қойылды. Ол 2024 жылдың 10 мамырында күшіне енді.

Бұл Келісім мыналарды көздейді:

• педагогтардың, тәрбиешілердің және білім беру ұйымдары басшыларының тәжірибе алмасуы;

• білім беру саласында жаңа технологияларды қолдану бойынша тәжірибе алмасу;

• студенттерді өзара негізде ғылыми және мәдени жобаларға қатысуға ынталандыру;

• ғылыми зерттеулер мен конференциялар өткізу;

• бірлескен бағдарламалар негізінде білім беру мекемелері арасындағы ынтымақтастықты дамыту;

• жастар саясаты саласындағы ынтымақтастықты дамыту.

Екіжақты ынтымақтастықтың ең жарқын мысалдарының бірі Қазақстан мен Түркия үкіметтері арасындағы 1992 жылғы 31 қазандағы келісім негізінде құрылған Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық

қазақ-түрік университеті. Университет Түркістан қаласында орналасқан және екі елдің бірлескен білім беру жобасы ретінде жұмыс істейді.

Сондай-ақ, Қазақстан Түркі мәдениетін, тілдерін және тарихын зерттеуге бағытталған бірлескен ғылыми зерттеулерді насихаттайтын Түркі академиясының негізін қалаушылардың бірі болып табылады. Академия сонымен қатар бірлескен ғылыми жобаларды әзірлеуге ықпал ететін білім және технология саласындағы зерттеулерге қолдау көрсетеді. 2022 жылы Халықаралық Түркі академиясының Ғылыми кеңесіне төрағалық Түркиядан Қазақстанға ауысты, бұл елдің Түркі ғылымы мен мәдениетін дамытуға белсенді атсалысатынын көрсетеді.

Қазақстан ТҮРКПА елдерінің студенттері мен оқытушылары үшін онлайн-білім беру және бірлескен білім беру платформаларын дамыта отырып, осы бастамаларға белсенді түрде атсалысуда.

ҚЫРҒЫЗСТАН

Қырғызстанның білім беру саласы соңғы жылдары білім сапасын арттыруға, білім беру қызметтерінің қолжетімділігін көтеруге және әлемдік экономиканың заманауи талаптарына бейімделуге бағытталған елеулі өзгерістерге ұшырады. Елде білім беру реформалары белсенді түрде жүзеге асырылуда, инфрақұрылымға инвестиция құйылуда, оқу процесіне инновациялар енгізілуде, студенттер мен тәрбиешілерге жағдайды жақсартуға ұмтылуда.

2024 жылғы 24 сәуірде Қырғыз Республикасының Білім және ғылым министрлігі мен Әзербайжан Үкіметі арасында ынтымақтастық туралы келісімге қол қойылды.

Гейдар Әлиевтің 100 жылдығына арналған «Егіз мектеп» жобасы аясында Бішкек қаласындағы №20 мектеп пен Бакудегі №205 мектеп арасында достық қарым-қатынас орнады.

2024 жылғы 14 және 15 наурызда Бакуде тарихи-мәдени ескерткіштер мен мұра нысандарын қорғау, реставрациялау, танымал ету, басқару және тиімді пайдалану саласындағы қатысушылар арасындағы ынтымақтастықты дамыту мақсатында «Түркі әлемінің тарихи-мәдени мұрасын ЮНЕСКО тұрғысынан зерттеу және сақтау» тақырыбында халықаралық ғылыми конференция өтті.

2024 жылдың 6 мамырында Бакуде ортақ әліпбиді ілгерілету бойынша идеялар мен қажетті жаңа қадамдарды талқылау мақсатында Түркі әлемінің ортақ әліпбиінің екінші конференциясы өтті.

Қырғыз Республикасының Білім және ғылым министрлігі екіжақты қырғыз-түрікмен қарым-қатынастарын дамытудың өзекті мәселелерін

ескере отырып, келесі сипаттағы Қырғыз-түрікмен үкіметаралық комиссиясының 6-шы отырысының Хаттамасын әзірлеу бойынша ұсыныстар жіберді:

• Қырғыз Республикасы Президенті С.Н. Жапаровтың Түркіменстанға (2021 жылғы 27-28 маусым) ресми сапарының қорытындысы бойынша келісімге қол қою үшін қол жеткізілген уағдаластықтарды іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарын жүзеге асыру мақсатында Қырғыз Республикасының Министрлер Кабинеті мен Түркіменстан Үкіметі арасындағы білім туралы құжаттарды өзара тану туралы;

• мектептер мен университеттерде екі елдің мәдени құндылықтары мен көрнекті тұлғалары туралы дәрістер ұйымдастыру;

• оқу орындарын цифрландыру және климаттың өзгеруіне бейімделу үшін агротехнологияларға оқыту бойынша тәжірибе алмасу.

Қырғыз Республикасы мен Өзбекстан Республикасы білім және ғылым саласында бірнеше келісімдерге қол қойды:

• Мәдениет, денсаулық сақтау, ғылым, білім, туризм және спорт салаларындағы ынтымақтастықты тереңдету туралы келісім (1996 ж.);

• Білім беру ұйымдары арасындағы ынтымақтастық.

Мектептегі білім беру саласында бірнеше жоба жүзеге асырылды: 2018 жылы Ошшаар қаласында 630 орындық гимназия ашылды. 2021 жылы Баткен ауданы Марғұн ауылында мектеп құрылысы басталып, 2022 жылы аяқталды.

Сондай-ақ, 2023 жылдың 3-4 қазанында Қырғызстан мен Өзбекстан арасындағы дипломатиялық қарым-қатынастардың орнағанының 30 жылдығын мерекелеу аясында өткен Ректорлардың бірінші халықаралық форумы елдеріміз арасындағы ынтымақтастықтың маңызды оқиғаларының бірі болып табылады. Сонымен қатар, 2024 жылғы 18-19 шілдеде Қырғызстан Президентінің Өзбекстан Республикасына сапары аясында екі елдің жоғары оқу орындарының екінші форумы өтті.

Қырғыз Республикасының Білім және ғылым министрлігі Қырғыз Республикасының министрлер кабинеті мен Түркия Республикасының Үкіметі арасындағы білім және ғылым саласындағы ынтымақтастық туралы келісімнің жобасын әзірлеп, Қырғыз Республикасының министрліктері мен ведомстволарының ескертулері мен ұсыныстарын ескере отырып, оны қайта бекітуге жіберді. Осы Келісімнің мақсаты екі ел

арасындағы білім беру саласындағы ынтымақтастықты дамыту болып табылады.

2023 жылғы 26-27 қазанда Қазақстан Республикасының Алматы қаласында ортақ түрік әліпбиін енгізуге арналған «Ортақ түрік әліпбиінің интеграциялық рөлі: ғылыми және әлеуметтік аспектілері» атты халықаралық конференция өтті.

2023 жылғы 7 және 8 сәуірде Бакуде ТҮРКСОЙ-ға мүше мемлекеттердің ЮНЕСКО істері жөніндегі Ұлттық комиссиясының 9-шы отырысы өтті.

Қырғыз Республикасының Қазақстан Республикасымен ынтымақтастығы мынадай заңнамалық база негізінде жүзеге асырылады:

-Қырғыз Республикасының Үкіметі мен Қазақстан Республикасының Үкіметі арасындағы жоғары білікті ғылыми және ғылыми-педагогикалық кадрларды даярлау және аттестациялау саласындағы ынтымақтастық туралы келісім (Алматы, 1997 жылғы 8 сәуір);

-Қырғыз Республикасының Үкіметі мен Қазақстан Республикасының Үкіметі арасындағы ғылым және техника саласындағы ынтымақтастық туралы келісім (Алматы, 1997 жылғы 8 сәуір);

-Қырғыз Республикасының Үкіметі мен Қазақстан Республикасының Үкіметі арасындағы білім саласындағы ынтымақтастық туралы келісім (Астана, 2006 жылғы 4 шілде);

-Қырғыз Республикасының Үкіметі мен Қазақстан Республикасының Үкіметі арасындағы Қырғыз Республикасында мектеп салу туралы келісім (Бішкек, 2012 жылғы 22 тамыз).

Қазіргі уақытта Қырғыз Республикасы мен Қазақстан Республикасының университеттері Шанхай ынтымақтастық ұйымының желілік университеті аясында және университетаралық келісімдер мен меморандумдар негізінде бірлескен бағдарламаларды жүзеге асыруда.

ТҮРКИЯ

Түркия түркітілдес елдер арасындағы байланыстар мен ынтымақтастықты нығайту бойынша кеңірек стратегияның бөлігі болып табылатын ТҮРКПА білім беру бастамалары мен жобаларына белсенді түрде қатысады. Бұл үлес білім беру бағдарламалары мен ғылыми алмасулардан бастап білім беру мекемелерін құруға және ғылым мен техника саласындағы бірлескен жобаларды жүзеге асыруға дейінгі кең ауқымды салаларды қамтиды.

2023-2024 оқу жылында Түркиядағы жоғары оқу орындарында 40 354 әзербайжандық студент білім алуда, оның ішінде 604 студент түрік шәкіртақысымен білім алуда.

Жоғары білім кеңесінің (YÖK) Президенті 2021 жылдың 29 қарашасы мен 5 желтоқсаны аралығында ілеспе делегациямен Әзербайжанда болды. Бұл сапар барысында Түркия мен Әзербайжан арасындағы ынтымақтастықтың қазіргі жағдайын қарастыру және жаңа серіктестіктер құру талпыныстарын қарастыру мақсатында пікірталас жүргізілді. Сонымен қатар, бұл кездесуде Әзербайжанда бірлескен университет құруға күш салу туралы шешім қабылданды.

2021 жылдың 19 ақпанында қол қойылған «Түркия мен Әзербайжан арасындағы кәсіптік білім беру саласындағы ынтымақтастық туралы хаттамаға» сәйкес екі кәсіптік орта мектеп (кәсіптік мектеп) ашу жоспарлануда.

2023-2024 оқу жылында Түркиядағы жоғары оқу орындарында 2282 қырғыз студенті білім алуда.

Қырғызстанда тұратын түрік азаматтарының балаларының білім алу қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін Министрліктің рұқсатымен Бішкек қаласында түрік бастауыш және орта мектебі мен Имам Хатип орта мектебін ашу мақұлданды.

Қырғыз-түрік Анадолы қыздарға арналған кәсіптік орта мектебі 1992-1993 оқу жылының басында ашылды. Студенттер 8-ші сыныпты сәтті аяқтаған үміткерлер арасынан емтихан арқылы таңдалады. Оқыту 1 жыл тренинг және 3 жыл оқуды қоса алғанда барлығы 4 жылға созылады. Әр оқу жылында Қырғызстаннан 50 студент қыз екі пәннен емтихан болғаннан кейін мектепке қабылданады. Дайындық сыныбында түрік және ағылшын тілдері оқытылады. Дайындық сыныбын бітірген студенттер орташа бағалары мен қалаулары бойынша киім өндірісінің технологиясы және ақпараттық технологиялар факультеттеріне тағайындалады. Мектепте 96 орындық жатақхана бар.

Түлектер Қырғызстан университеттерінде оқуын жалғастыруда, ал кейбіреулері халықаралық студенттерге арналған емтихан (YÖS) аясында Түркияға өз қаражаттарымен жоғары білім алу үшін келеді, ал кейбір студенттер Түркия стипендиялары бағдарламасы бойынша шәкіртақы алады.

Түрік білім беру орталығы 1996 жылы 29 қаңтарда Министрліктің №1158 рұқсатына сәйкес білім беру қызметін бастады. «Манас» университеті бөлген оқу кабинеттерінде қызметін жалғастыруда. Түрік тілі

мен түрік мәдениеті сабақтары өткізілмейді. Түркия түрік тілін оқыту орталығының қызметі аясында түрік тілі курстары негізінен жоғары оқу орындарында, сонымен қатар кейбір орта оқу орындарында жүргізіледі. Белгіленген ынтымақтастық хаттамаларына сәйкес Түркия түрік тілін оқыту орталығының 2023-2024 оқу жылына арналған қызметі жалғасады: түрік тілі курстары Бішкекті қоса алғанда, Ош, Жалалабад, Қаракөл және Баткен, сонымен қоса Талас, Нарын, Балықшы, Өзген және Қызыл-Қый қалаларында ашылады. Осылайша, 2023-2024 оқу жылынан бастап Қырғызстанның барлық аймақтарында Түркия түрік тілін оқыту орталығының курстары ашылды. Қазіргі уақытта 81 ашық оқу тобында 1900-ге жуық студент түрік тілін үйренуді бастады.

1995 жылы 30 қыркүйекте екі ел үкіметтері арасында қол қойылған келісімге сәйкес Бішкек қаласында Қырғыз-түрік «Манас» университеті құрылып, 1997-1998 оқу жылында білім беру қызметін бастады.

Қырғыз-түрік «Манас» университеті 11 факультет, 1 жоғары мектеп, 1 кәсіптік лицей және 4 институт арқылы білім беру қызметін жалғастыруда. Студенттер университетке үш негізгі көзден қабылданады: Қырғызстан, Түркия және Түркі республикалары, сонымен қатар басқа елдерден.

2023-2024 оқу жылында Түркияның жоғары оқу орындарында 11 958 қазақстандық студент білім алуда.

Министр Юсуф Текин мырза 2024 жылғы 5 ақпанда сағат 15.00-де Қазақстанның Анкарадағы Елшісі Еркебұлан Сәпиев мырзамен кездесті. Кездесу барысында екі ел арасындағы білім саласындағы байланыстар талқыланды. Кездесу барысында Қазақстандық «CodiPlay» компаниясының ағылшын және түрік тілдеріндегі бес цифрлық білім беру платформасын Газиантептегі бес мектепке, оның ішінде Нұрдағы ауданында салынатын мектепке көшіру ниеті туралы ақпарат айтылды. Сонымен қатар, Нұрдағы ауданындағы мектеп құрылысын жеделдету туралы өтініш айтылды. Сонымен қатар, түрік тарапы Қазақстанда мектеп ашуға ниет білдіріп, бұл бастаманы қолдау қажеттігін жеткізді.

Қазақстан Президенті жанындағы Мемлекеттік басқару академиясының тапсырысы бойынша Түркі мемлекеттері ұйымына мүше елдер мен байқаушылар арасындағы адам ресурстары саласындағы ынтымақтастық аясында Президент жанындағы Персоналды басқару басқармасы 2023 жылдың 20-24 қарашасы аралығында Қазақстан Республикасының мемлекеттік әкімшілері делегациясының түрлі мемлекеттік органдарға жұмыс сапарын үйлестірді. «Ұлттық білім беру жүйесі» тақырыбында баяндама жасап, Арнайы білім беру және

әдістемелік қызмет Бас басқармасы «Мектептегі дарындылықты басқару» тақырыбында баяндама жасады. Сонымен қатар, делегацияға кәсіптік-техникалық білім беретін мектепке баруға көмектесті.

ҚОРЫТЫНДЫ

Түркі кеңесі елдерінің білім саласындағы ынтымақтастығы белсенді дамып келеді және академиялық алмасулар мен бірлескен білім беру бағдарламаларын құрудан бастап білім сапасын арттыру мен жаңа технологияларды енгізуге дейінгі сан алуан салаларды қамтиды.

Ынтымақтастықтағы ең маңызды қадамдардың бірі бірлескен университеттер мен білім беру бағдарламаларын құру болды. Білім сапасын арттыру және ТҮРКПА-ның барлық елдерінде дипломдардың танылуын қамтамасыз ету үшін білім беру жүйелерін біріздендіру мақсатында бірлескен білім беру стандарттары мен оқу бағдарламаларын әзірлеу ерекше маңызға ие болды. Осы күш-жігер аясында магистратура мен докторантураның бірлескен бағдарламалары, оқытушылар алмасу бағдарламалары, сондай-ақ оқыту курстары мен біліктілігін арттыру жұмыс істейді.

Соңғы жылдары педагогика, білім беру технологиялары мен әдістері саласындағы инновацияларға бағытталған бірлескен ғылыми зерттеулер мен білім беру жобалары белсенді түрде дамып келеді. Бұл зерттеулер білім сапасын арттыруға және оқытудың жаңа тәсілдерін енгізуге көмектеседі. Түркі тілдері мен мәдениеттерін сақтау және танымал ету үшін маңызды болып табылатын лингвистикалық және мәдени алмасуға ерекше назар аударылады.

ТҮРКПА елдері білім, ғылым және технология саласындағы өзекті мәселелер талқыланатын халықаралық конференциялар, симпозиумдар мен форумдарды үнемі өткізіп тұрады. Бұл іс-шаралар тәжірибе алмасуға, жаңа білім беру бастамаларын ұсынуға және бірлескен жобаларды ілгерілетуге мүмкіндік береді. Ауылдық жерлерде және ауқатты аймақтарда халықтың барлық топтары, соның ішінде мүгедектер үшін білімге қолжетімділікті қамтамасыз ету маңызды бағыт болып табылады. ТҮРКПА-ның бірлескен жобалары мен бағдарламалары осы салалардағы білім сапасы мен қолжетімділігін арттыруға бағытталған.

Табыстарға қарамастан, білім беру саласындағы ынтымақтастық бірнеше проблемалар мен міндеттерге тап болады, олар: білім беру жүйелеріндегі айырмашылықтар, экономикалық шектеулер және білім сапасы.

Академиялық байланыстарды нығайту, бірлескен оқу орындары мен бағдарламаларын құру, цифрлық білім беру мен тіл алмасуды дамыту — мұның бәрі білім беру ортасын жақсартуға және елдер арасындағы мәдени және ғылыми байланысты нығайтуға ықпал етеді. Қиындықтарға қарамастан, ТҮРКПА елдері білім беру саласындағы ынтымақтастықты белсенді дамытуды жалғастыруда, бұл ынтымақтастықты жақсарту және барлық елдер үшін бірлікке қол жеткізу үшін жаңа мүмкіндіктер ашады.